

Datum för utfärdande
18.12.2006

Nr
SM-2006-03634/Ri-2

Giltighetstid
1.1.2007 - 30.12.2011

Behörighet att utfärda föreskrifter
4 § i polisförvaltningslagen (110/1992)

Målgrupper
Polisen

Ändrar/Upphäver:
Inrikesministeriets anvisning om registreringen av
narkotikabrottsärenden, SM-2004-02411/Ri-2, 13.2.2006

FÖRFARANDE I ÄRENDE SOM GÄLLER STRAFFBART BRUK AV NARKOTIKA

1. Reformen av straffbart bruk av narkotika

Det centrala innehållet i den reform av straffbart bruk av narkotika som trädde i kraft vid ingången av september 2001 var att göra det möjligt att tillämpa strafforderförfarandet på fall där gärningsmannen innehar narkotika för eget bruk.

Avsikten med möjligheten att utnyttja strafforderförfarandet var bl.a. att snabbt kunna ingripa med straffrättsliga medel i narkotikabruk, att förenhetliga åtgärdseftergiftspraxis och att andra myndighetsåtgärder än bestämmande av straff konsekventare och effektivare skall kunna tillämpas på personer under 18 år och på personer som är beroende av narkotika. Tröskeln för åtgärdseftergift sänktes så att redan den omständigheten att gärningsmannen sökt vård kan vara en tillräcklig grund, medan det tidigare förutsattes att gärningsmannen förbundit sig att genomgå vård.

Avsikten med reformen var inte att ändra stränghetsgraden när det gäller straffen för bruk eller innehav av narkotika för eget bruk. Lagutskottet underströk att det att bötesstraffen hädanefter skall bestämmas genom strafforderförfarande inte får leda till att bestämmelserna om åtgärdseftergift inte tillämpas och att åtgärdseftergift i enskilda fall inte får fördunkla gärningens straffbarhet, utan det gäller att ingripa i gärningsmannens aktiviteter med eftertryck.

Enligt en undersökning som gjorts av rättspolitiska forskningsinstitutet verkar det som om strafforderförfarandet har tillämpats i sådana fall av straffbart bruk av narkotika där lindrigare påföljder kunde ha tillämpats, t.ex. anmärkningsförfarande eller ett beslut om åtgärdseftergift av påföljdsnatur. Detta gäller främst unga och narkotikaberoende personer. (Seuraamusikäytäntö huumaussaineen käyttörikoksissa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu 219. Helsinki 2006).

Riksåklagarämbetet har utfärdat en reviderad allmän anvisning till åklagarna om påföljder för straffbart bruk av narkotika (RÅ:2006:1, Dnr 34/31/06, Bilaga 1). Riktlinjerna i anvisningen beaktas även inom polisförvaltningen vid behandlingen av ärenden som gäller straffbart bruk av narkotika. I syfte att åstadkomma ett enhetligt förfarande innehåller den allmänna anvisningen en skild tabell för strafforderförfarande.

2. Gradering av myndighetsåtgärder

Med tanke på påföljdssystemets förutsebarhet och jämlikhet är det viktigt att de åtgärder som polisen och åklagarna vidtar med anledning av fall av straffbart bruk av narkotika är så enhetliga som möjligt. Avsikten är att alla de alternativa tillvägagångssätt som systemet för ingripande i straffbart bruk upptar skall möjliggöra en klart graderad och följdriktig tillämpning. Beroende på hur pass ringa gärningen är blir det antingen aktuellt med 1) åtgärdseftergift och anmärkning som polisen meddelar, 2) begränsning av förundersökning, 3) påföljdsartad åtgärdseftergift/anmärkning som åklagaren meddelar, 4) framställande av straffanspråk eller 5) väckande av åtal.

Polisen bör förhandla och komma överens med åklagaren inom sitt verksamhetsområde om tillämpningen av denna anvisning för att man skall kunna förverkliga den ovan nämnda graderingen och förfaringssätten skall bli så följdriktiga som möjligt. Syftet med en rätt gradering av åtgärderna är att bruk, innehav och förmedling av narkotika effektivt skall kunna brytas.

3. Förundersökning och strafforderförfarande

Den som olagligen brukar narkotika eller för eget bruk innehar eller försöker anskaffa en liten mängd narkotika skall för straffbart bruk av narkotika dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Då det finns skäl att misstänka straffbart bruk av narkotika, skall detta registreras i informationssystemet för polisärenden (PATJA) enligt inrikesministeriets särskilda anvisningar om detta (Registreringen av uppgifter i informationssystemet för polisärenden, SM-2004-02858/Ri-2 och Registreringen av narkotikabrottsärenden, SM-2004-02411/Ri-2).

Strafforderförfarande på polisens initiativ tillämpas dock inte, om det är fråga om

- 1) en person under 18 år
- 2) en narkotikaberoende person
– som söker vård eller står i en vårdrelation
- 3) gärningen anses omfattas av det anmärkningsförfarande på polisens initiativ som föreslås nedan i punkt 4.

Att en narkotikaberoende person sökt vård visas genom ett skriftligt intyg från vårdplatsen.

Vid strafforderförfarande på polisens initiativ är det främst frågan om situationer där den misstänkte flera gånger har använt narkotika eller har innehaft eller försökt anskaffa en mängd narkotika som motsvarar några doser.

Strafforderförfarande på polisens initiativ kan tillämpas på återfall i straffbart bruk av narkotika samt oberoende av slaget av narkotika.

I rättspraxis har ansetts att flera användningstillfällen utgör ett narkotikabrott, om de tidsmässigt eller på grund av kontinuiteten i användningen bildar en naturlig helhet.

I strafforderförfarandet kan ett gemensamt bötesstraff dömas ut för straffbart bruk av narkotika vid flera separata tillfällen (användningstillfällen). Om det i ett fall med flera användningstillfällen uppstår osäkerhet om straffanspråket omedelbart kan delges den misstänkte, upprättas ett förundersökningsprotokoll som lämnas till åklagaren.

Vid förundersökning av straffbart bruk av narkotika utreds i tillräcklig utsträckning både den misstänktes bakgrund och bakgrunden till gärningen för att man skall få tillräckligt med information för bedömningen av olika påföljdsalternativ och fortsatta åtgärder. Man hör efter om den misstänkte redan står i en vårdrelation och om inte, ger honom eller henne en vårdhänvisning. Vid förhör med den misstänkte utreds omständigheterna i anslutning till bruket av narkotika, syftet med narkotikainnehavet samt var den misstänkte anskaffat narkotikan. Ofta kan man just via drogmissbrukare komma åt den egentliga organisationen bakom spridningen av narkotika.

Vad som kan betraktas som en sådan liten mängd narkotika som avses i lagen framgår för olika typer av narkotika av den bifogade tabellen (Bilaga 1). Om det är fråga om fortgående och långvarigt bruk av narkotika, kan mängden redan använd narkotika betydligt överstiga de mängder som anges i tabellen. Det oaktat är det fråga om straffbart bruk av narkotika och antalet dagsböter fastställs enligt skalan för fortgående bruk. Rubriceringen straffbart bruk av narkotika kan tillämpas oberoende av slaget av narkotika. Vid en bedömning av om en narkotikamängd eventuellt är avsedd för eget bruk skall omständigheterna kring gärningen beaktas. Om gärningsmannen t.ex. i en restaurang, på en festival och vid andra offentliga tillställningar innehar flera engångsdoser finns det anledning att misstänka annat än eget bruk.

Om det uppstår oklarheter vid tillämpningen av strafforderförfarandet, överlägger man med åklagaren om saken.

När det gäller straffbart bruk av narkotika kan polisen göra en framställning till åklagaren om att förundersökningen skall begränsas (FöUL 4,3 §). Ju lindrigare fall av straffbart bruk av narkotika det är frågan om, desto mer motiverat är det att begränsa förundersökningen. Vid bedömningen av hur pass lindrigt fallet är kan man fästa vikt vid t.ex. huruvida gärningen begåtts på allmän eller enskild plats. Ju yngre person det är fråga om och ju mera gärningen berott på oförstånd eller obetänksamhet, desto mer motiverat är det att tillämpa ungdomsgrunden. Ifall förundersökningen begränsas på konkurrensgrund, kommer gärningsmannen i varje fall att utsättas för klander och straffas för övriga brott. En annan orsak att begränsa förundersökningen kan även vara den att man inte vill äventyra gärningsmannens vård, som fått en gynnsam början. Det är då frågan om att det kan bedömas som oändamålsenligt att fortsätta med förundersökningen och straffprocessen.

4. Åtgärdseftergift och anmärkning

Förundersökning behöver inte göras med anledning av ett brott som inte kan förutses medföra strängare straff än böter och som i sin helhet skall anses vara uppenbart obetydligt. Polisen kan ge den som gjort sig skyldig till brottet en anmärkning (FöUL 4,1 § och 43 §).

Märk väl att en anmärkning är en form av ingripande i olaglig verksamhet och kan ofta för en person som vill upphöra med bruket av narkotika leda till ett bättre slutresultat än strängare påföljder. Straff leder inte till att en missbrukare kommer ur sitt beroende, utan för det behövs ett smidigt samarbete mellan drogmissbrukaren och olika aktörer.

Både för att upprätthålla allmän- och specialprevention är det viktigt att polisen ingriper i alla fall av straffbart bruk av narkotika och att det även görs en polisanmälan om dem i informationssystemet för polisärenden. Om gärningsmannen eventuellt senare på nytt åker fast för straffbart bruk av narkotika, skapar de fall som dokumenterats i informationssystemet för polisärenden en grund för beslut om ändamålsenliga fortsatta åtgärder, bl.a. när det gäller utredning, påföljder, tillståndsförvaltning, barnskydd samt vårdåtgärder.

Straffbart bruk av narkotika kan anses omfattas av anmärkningsförfarande, om det som helhet betraktat skall anses vara uppenbart ringa. En anmärkning kan ges skriftligen eller muntligen. Om förundersökning på grund av att brottet är ringa inte verkställs på basis av förundersökningslagen, ges den som gjort sig skyldig till straffbart bruk av narkotika alltid även en anmärkning.

När det gäller en person som fått anmärkning för straffbart bruk av narkotika görs en behörig anteckning om personbeslut i informationssystemet för polisärenden. Anmärkningen antecknas i personbeslutets förklaringsdel med texten: "Anmärkning för straffbart bruk av narkotika." Även när det gäller anmärkningar som getts i fältsituationer bör straffbart bruk av narkotika registreras på ovan nämnt sätt i informationssystemet för polisärenden. Om det av informationssystemet för polisärenden framgår att personen redan tidigare har getts en anmärkning/anmärkningar, kan ärendet beroende på situation behandlas antingen genom ett straffanspråk på polisens initiativ (gäller dock inte en person som sökt vård eller redan vårdas) eller genom en förundersökning i ärendet, och förundersökningsprotokollet föras till åklagaren för åtalsprövning.

Vid bedömningen av hur ringa brottet är beaktas mängden och typen av narkotika, användningstillfället, om gärningsmannen är förstagångsförbrytare samt omständigheterna i övrigt. Om förutsättningarna uppfylls kan anmärkningsförfarande på polisens initiativ användas t.ex. när

- gärningsmannen använder narkotika eller innehar en liten mängd narkotika på en enskild plats, och gärningen inte stör andra
- gärningsmannen påträffas med endast en mycket liten mängd narkotika på allmän plats (engångsdos) och användning på allmän plats inte hänför sig till fallet.

Förfarandet med anmärkning på polisens initiativ kan dock inte användas, ifall det är fråga om en förstagångsförbrytare under 18 år (punkt 5), brukssituationen har förlett andra att använda narkotika, det är fråga om bruk av mycket farlig narkotika eller personen utöver det straffbara bruket av narkotika även har gjort sig skyldig till andra brott.

När en narkotikaberoende person som vårdas eller söker vård gjort sig skyldig till straffbart bruk av narkotika, ges han eller hon på polisens initiativ en anmärkning för gärningen. När det gäller en narkotikaberoende person som inte sökt vård kan förundersökning göras och ärendet föras till åklagaren för åtalsprövning.

5. Ungdomar under 18 år

Det är särskilt viktigt att ingripa i straffbart bruk av narkotika som begås av ungdomar under 18 år. För deras del tillämpas dock inte strafforderförfarande på polisens initiativ, utan vid straffbart bruk av narkotika gör man så snabbt som möjligt en förundersökning och för ärendet till åklagaren för åtalsprövning, ger den unga en vårdhänvisning samt gör en anmälan till barnskyddsmyndigheten.

För ungdomar under 18 år som första gången åker fast för straffbart bruk av narkotika ordnas så snabbt som möjligt efter gärningen ett tillrättavisande samtal. Närvarande vid samtalet är förutom den unga personen samtidigt även åklagaren, polisen, social- och hälsovårdsmyndigheten och den ungas vårdnadshavare. Den unga personen ges också möjlighet att kalla önskad stödperson till samtalet, t.ex. en kompis. Enligt behovsprövning kan även andra kallas till samtalet, t.ex. en ungdomsarbetare. På det här viset ställs den unga inför ett klart straffrättsligt klander för gärningen samt ges en möjlighet till åtgärder inom social- och hälsovården samt stöd för att bli drogfri.

Det tillrättavisande samtalet som förs under åklagarens ledning syftar i straffrättsligt hänseende till åtalseftergift av påföljdsnatur och till att den unga personen ges en muntlig anmärkning och i fostringshänseende till att den unga personen skall sluta använda droger. Om den unga personen uteblir från samtalet eller om det annars framgår att åtgärdseftergift inte är en ändamålsenlig lösning, kan också straffanspråk eller åtal komma i fråga.

Om den unga personen efter det tillrättavisande samtalet på nytt gör sig skyldig till straffbart bruk av narkotika, är det i allmänhet inte ändamålsenligt att ordna ytterligare ett tillrättavisande samtal. Det finns fortfarande skäl att noga överväga påföljderna, åtgärderna och tillvägagångssätten i fråga om den unga personen. Åtgärdseftergift kan tillämpas enligt lindrigare kriterier på unga personer och förstagångsförbrytare än på andra. Ungdomar under 18 år skall sålunda inte ges straffanspråk eller strafforder förrän åklagaren, polisen och social- och hälsovårdsmyndigheten i samråd har utrett vilka åtgärder som är lämpligast.

Om en ung person utöver narkotikabrott eller straffbart bruk av narkotika också har gjort sig skyldig till andra brott, är det i allmänhet ändamålsenligt att

ordna ett tillrättavisande samtal endast i det fall att åklagaren anser det vara möjligt att besluta om åtgärdseftergift och anmärkning för samtliga brott.

6. Vårdhänvisning

För bruk av narkotika får eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om gärningsmannen har sökt vård som har godkänts av social- och hälsovårdsministeriet (SL 50:7 §). Polisen ger alltid den som använder narkotika en vårdhänvisning, stöder denna att söka vård samt visar var vårdhjälp kan fås på orten. Det egentliga vårdbehovet bedöms av en yrkesutbildad person inom hälsovården. Målet för vården är att få en drogmissbrukare att sluta använda droger. Om efterfrågan på narkotika kunde begränsas, skulle detta minska även tillgången på narkotika samt den kriminalitet som följer av drogmissbruket, eftersom drogmissbrukare enligt undersökningar ofta gör sig skyldiga även till andra brott.

Uppgifter om utdelad vårdhänvisning förs in i informationssystemet för polisärenden genom en S-anmälan ”Vårdhänvisning för drogmissbrukare”. På så vis kan man följa personens vårdhänvisningssituation: har personen getts vårdhänvisning, har han eller hon sökt vård eller står personen i fråga redan i en vårdrelation. Uppgifterna är av betydelse när beslut fattas om påföljden för straffbart bruk av narkotika samt andra nödvändiga vårdhänvisnings- och fortsatta åtgärder.

Polisen skall i samarbete med åklagaren samt företrädare för missbrukarvården och social- och hälsovården på respektive ort komma överens om förfaranden för att förmå personer som hör till riskgrupper att i ett tidigt skede söka vård och stödtjänster samt för att förebygga återfall i straffbart bruk av narkotika.

Målet bör vara ett vårdhänvisnings- och interventionssystem som bygger på ett fast samarbete mellan myndigheterna. Enligt lagen om missbrukarvård skall kommunen sörja för att missbrukarvården ordnas så att den motsvarar behovet i kommunen.

7. Identifiering av narkotika

Delgivning av straffanspråk förutsätter att det ämne som den misstänkte påträffats med identifieras som narkotika. Ämnet bör på basis av lukt, konsistens eller ett instrument för snabbtest identifieras som sådan narkotika som den misstänkte uppger.

Om den misstänkte bestrider att ämnet är narkotika, och inte heller de instrument för snabbtest som polisen förfogar över identifierar ämnet som narkotika, sänds ämnet till centralkriminalpolisens brottstekniska laboratorium för undersökningar.

Uppgifter om identifieringen av narkotika antecknas på straffanspråksblanketten.

8. Användning av tvångsmedel

Om det finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts för vilket det föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse, får husrannsakan företas i byggnader, rum eller slutna kommunikationsmedel och slutna förvaringsställen för att söka efter föremål som skall tas i beslag eller annars för att utröna omständigheter som kan ha betydelse för utredning av brottet (TvML 5:1 §).

Vid husrannsakan som företas med anledning av att ett fall av straffbart bruk av narkotika skall utredas kan hittas redskap som behövs vid bruket av narkotika och narkotika. Rannsakan kan ge värdefull information bl.a. om omfattningen av gärningsmannens eget bruk samt om organisationen bakom spridningen av narkotikan och omständigheter i anslutning till spridningen. Införsel och spridning av narkotika är organiserad brottslighet som man kan komma åt just via husrannsakingar.

Med anledning av straffbart bruk av narkotika får företas kroppsvisitation (TvML 5:10 §) och kroppsbesiktning (TvML 5:11 §).

Av den som misstänks för straffbart bruk av narkotika får tas signalement (TvML 6:4 §) och denna får hållas gripen i högst 12 timmar.

9. Beslag av narkotika

Narkotika och redskap för användning av narkotika som påträffats hos en drogmisbrukare tas i beslag (10 § i narkotikalagen). Beslag av narkotika registreras på det sätt som förutsätts i anvisningen för registreringen av narkotikabrottsärenden (SM-2004-02411/Ri-2) i informationssystemet för polisärenden på en TVP-, HTY-, HKY- eller KEY-blankett. Uppgifter om beslag och förstöring antecknas även i straffanspråk som utfärdas på fältet.

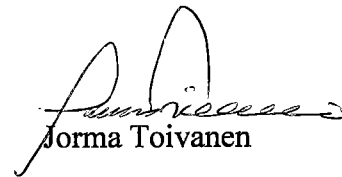
Beslagtagen narkotika skall bevisligen förstöras. Narkotikan eller en del av den skall dock förvaras så länge den eventuellt behövs som bevis vid rättegång.

10. Rattfylleri och straffbart bruk av narkotika

Om en persons misstänks ha framfört ett fordon påverkad av narkotika, registreras både rattfylleri och straffbart bruk av narkotika i informationssystemet för polisärenden. Till dessa delar ändrar denna anvisning anvisningen om registreringen av narkotikabrottsärenden (SM-2004-02411/Ri-2). Vid förundersökningen undersöks straffbart bruk av narkotika och rattfylleri i enlighet med brottsrekvisiten.

I sista hand är det åklagaren som avgör om åtal skall väckas både för straffbart bruk av narkotika och rattfylleri eller enbart för rattfylleri.

Polisdirektör

Jorma Toivanen

Överkommissarie

Arto Hankilanoja

DISTRIBUTION

Polisens länsledningar
Polisinrättningarna i häradena
De riksomfattande enheterna
Polisläroinrättningarna
Polisens teknikcentral
Polisens datacentral
Enheterna vid polisavdelningen

FÖR KÄNNEDOM

POLILEX
SEITTI
Webbplats
Riksåklagarämbetet
Tullstyrelsen
Gränsbevakningsväsendet